

معماری قاجار، مقدمه ای بر شکل گیری معماری معاصر ایران (بررسی نمونه موردی)

رقيه نوری^{۱*}، ایرج اعتصام^۲

۱- دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین الملل کیش، کیش، ایران

Nooshin_sea@yahoo.com

۲- دکتری معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین الملل کیش، کیش، ایران

:

چکیده

معماری همیشه بازتابی از مجموعه شرایط موجود در دوره ی اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و تاریخی بوده است، دوران قاجار نمودی از نوگرایی در معماری است. نقطه صفر دوران مدرنیته در ایران را مصادف با حکومت قاجار ها می توان در نظر گرفت. ساختمانهای دوره قاجار، هم سو با سنتهای ایرانی و عناصر وارداتی غرب طراحی شده اند. تغییر در ساختار فضایی و ارتباطی ساختمان های جدید مانند پلان ساختمان، تلفیق عناصر، اشکال معماری اروپایی با معماری بومی و استفاده از مصالح ساختمانی همراه با تکنولوژی جدید ویژگی عمده معماری این دوره بوده است. در این مقاله سوالی که مطرح می شود این است که ۱- شرایط دوره قاجار چگونه بر معماری معاصر ایران تأثیر داشته است؟ ۲- سیر تغییرات متأثر از معماری غرب در بناهای قاجار چگونه بوده است؟ پس از بررسی شرایط سیاسی در دوره شاهان قاجار، به بررسی نمونه معماری این دوره به ترتیب تاریخ ساخت پرداخته شده و به این نتیجه می رسد که در پی سفرهای متقابل مذهبی، سیاسی، اقتصادی اروپایی، روسی عثمانی به ایران ساختار معماری ایرانی به تقلید از سرزمین های اروپایی تغییر کرد. هرچه به پایان قاجار نزدیک می شد می توان میزان تغییرات در ساختمان را با عنایت به گذشت زمان مشاهده نمود. در این دوران به تقلید از معماری اروپایی، عناصری همچون نقوش سر ستون های بالای سر در ورودی، سنتوری، فرم پنجره، ترکیب های حجمی ساختمان تغییر کرد.

واژه های کلیدی: معماری معاصر، سلسله قاجار، غرب گرایی، تحولات سیاسی

۱- مقدمه

آغاز عصر قاجار و آستانه تاریخ جدید ایران که مصادف است با آغاز قرن نوزدهم آغاز یک قرن تحول فکری و اجتماعی در مشرق زمین بود [۱]. مروری به تحولات این دوران، بخصوص دوره زمامداری ناصرالدین شاه قاجار جایگاه ویژه جریان های نوگرا و تأثیر آن هارا بر تحولات هنر و معماری این دوران بیش از پیش جلوه گر می سازد [۲]. در دوره قاجار توسعه ی وسایل ارتباطی و بسط دامنه سیاست های استعماری مانع از این شد که ایران بتواند در گوشه ای از دنیا با سنن باستانی و کهن خویش به زندگانی ادامه دهد [۳]

آغاز ورود تجدد به ایران همزمان بود با جنگ ایران و روسیه که آن را موج اول می نامند. ایران هنگام مواجهه با تجدد توانست به خوبی عمق آن را بشناسد و تحلیل کند. موج دوم تجدد با سرکوبی انقلاب مشروطه آغاز و در آن تجدد به تجددگرایی، استعمار به این مقوله سبب شد که ایرانیان نه سنتی بمانند نه کاملاً متجدد شوند و این، استعمار نو به منطقه تحمیل شد مسئله تا ۱۹۶۰ ادامه پیدا کرد. [۴]